

مجله علمی پژوهشی «پژوهش‌های برنامه‌درسی»
انجمن مطالعات برنامه‌درسی ایران
دوره هشتم، شماره اول، پیاپی ۱۵، بهار و تابستان ۱۳۹۷
صفحه‌های ۶۴-۴۷

اثربخشی آموزش هوش هیجانی بر رفتارهای جامعه‌پسند دانش‌آموزان

(کمک‌کردن، همکاری و سهمیم‌شدن)

سمیرا راه‌پیما*   محبوبه فولادچنگ**

چکیده

در سال‌های اخیر ظهور روان‌شناسی مثبت‌نگر بستر مناسبی برای پرداختن به موضوعات اخلاقی و از جمله رفتارهای جامعه‌پسند فراهم آورده است. هدف پژوهش حاضر بررسی تأثیر آموزش هوش هیجانی بر رفتار جامعه‌پسند دانش‌آموزان دختر بود. از میان طیف گسترده رفتارهای جامعه‌پسند سه رفتار کمک‌کردن، همکاری و سهمیم‌شدن در نظر گرفته شد و اثر هوش هیجانی بر آن مورد بررسی قرار گرفت. روش پژوهش از نوع نیمه‌تجربی پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه کنترل بود. جامعه این پژوهش تمامی دانش‌آموزان دختر مقطع ششم دبستان بودند که ۳۰ نفر از آنها به روش نمونه‌گیری در دسترس برای شرکت در پژوهش انتخاب شدند و به صورت تصادفی در دو گروه آزمایش (۱۵ نفر) و کنترل (۱۵ نفر) گمارده شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه رفتار جامعه‌پسند برای کودکان استفاده شد. آموزش هوش هیجانی به مدت ۶ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای اجرا گردید. پس از اتمام برنامه آموزشی از هر دو گروه پس‌آزمون به عمل آمد. داده‌های به دست آمده با استفاده از روش آماری تحلیل کواریانس تجزیه و تحلیل شد. نتایج نشان داد که آموزش هوش هیجانی با کنترل اثر پیش‌آزمون، به افزایش رفتارهای جامعه‌پسند از جمله کمک‌کردن، همکاری و سهمیم‌شدن در گروه آزمایش منجر شده است. این امر بیانگر اهمیت درک و شناخت هیجانات خود، دیگران و توانایی واکنش مناسب به آنها در بروز رفتارهای اخلاقی است.

واژه‌های کلیدی: هوش هیجانی، رفتار جامعه‌پسند، کمک‌کردن، همکاری، سهمیم‌شدن

* دانشجوی دکتری روانشناسی تربیتی، دانشگاه شیراز، ۰۹۱۷۷۰۶۷۹۷۴، rahpeima.s@gmail.com

** دانشیار دانشگاه شیراز، دانشگاه شیراز بخش روان‌شناسی تربیتی

تاریخ پذیرش: ۹۶/۶/۴

تاریخ دریافت مقاله نهایی: ۹۶/۴/۱۶

تاریخ دریافت مقاله: ۹۵/۲/۲۰

مقدمه

در سال‌های اخیر ظهور روان‌شناسی مثبت‌نگر^۱ بستر مناسبی برای پرداختن به موضوعات اخلاقی فراهم آورده است. این امر سبب شده است تا بسیاری از مباحثی که پیش از این تنها در حوزه فلسفه و اخلاق مطرح بود به حوزه روان‌شناسی راه یابد (لموس و ریچاد دی‌مینزی،^۲ ۲۰۱۴؛ لويس^۳، ۲۰۰۲). از جمله موضوعات مطرح در این زمینه رفتارهای جامعه‌پسند^۴ و عوامل مؤثر بر آن است که در چند دهه گذشته توجه بسیاری به خود جلب نموده است (ایزنبرگ و فیبز^۵، ۱۹۹۸). رفتار جامعه‌پسند رفتاری عمدی و ارادی است که به قصد سود رساندن به دیگران و در جهت رفاه و منافع آنان انجام می‌شود (ایزنبرگ و فیبز و اسپنرد^۶، ۲۰۱۳). در واقع، رفتار جامعه‌پسند رفتاری اجتماعی است که در آن افراد از طریق نشان‌دادن توجه و مراقبت نسبت به دیگران به نفع آنها عمل می‌کنند. بر این اساس، رفتار جامعه‌پسند به عنوان یک سازه چندبعدی در نظر گرفته می‌شود که شامل رفتارهای مختلفی از جمله مهربانی‌کردن، کمک کردن، سهیم شدن، همکاری، همدل بودن و دوستانه رفتارکردن است (کارلو و رندال^۷، ۲۰۰۲؛ هی و کوک^۸، ۲۰۰۷؛ آیزنبرگ و ماسن^۹، ۱۹۸۹).

گرچه رفتار جامعه‌پسند سالهاست که در عرصه روان‌شناسی مطرح شده است، وجود خشونت، پرخاشگری و بی‌تفاوتی نسبت به دیگران در محیط‌های اجتماعی و از جمله محیط‌های آموزشی و در میان دانش‌آموزان عاملی بوده است که در سال‌های اخیر ضرورت و اهمیت پرداختن به این سازه را دوچندان ساخته است (لموس و ریچاد دی‌مینزی، ۲۰۱۴). از این رو، امروزه تقویت و پرورش رفتارهای جامعه‌پسند به ویژه در بین کودکان و نوجوانان بیش از پیش دغدغه متخصصان حوزه‌های مختلف و از جمله متولیان تعلیم و تربیت گشته است. چراکه، توجه به رفتار جامعه‌پسند به عنوان مؤلفه اصلی شایستگی اجتماعی و سازگاری در دوران کودکی (ایزنبرگ، فیبز و اسپنرد

- 1- Positive Psychology
- 2- Lemos & Richaud De Minzi
- 3- Lewis
- 4- Prosocial Behavior
- 5- Eisenberg & Fabes
- 6- Spinrad
- 7- Carlo & Randall
- 8- Hay & Cook
- 9- Mussen

۲۰۰۶) هم در سطح فردی و هم در سطح اجتماعی آثار مطلوب بسیاری به دنبال خواهد داشت. به همین جهت امروزه شناسایی پیشایندها و عوامل مؤثر بر رفتار جامعه‌پسند از اولویت‌ها و دغدغه‌های پژوهشگران علاقمند به این حوزه است.

در این زمینه برخی از محققان به نقش عوامل اجتماعی و محیطی مانند تشویق و تأیید دیگران، حفظ تعاملات اجتماعی (پالاس^۱، ۲۰۱۴)، عوامل مرتبط با خانواده و شیوه‌های فرزندپروری (بروکر و پولین-دبویس^۲، ۲۰۱۳؛ پتیگرو، هاموند، کاراهوتا، وای و برونل^۳، ۲۰۱۳؛ فرانت^۴، ۲۰۱۲) اشاره کرده‌اند. تحقیقات دیگر به بررسی عوامل شناختی مؤثر بر رفتار جامعه‌پسند پرداخته‌اند (پاسیلو، فیدا، سرنیگلیا، ترامونتانو و کل^۵، ۲۰۱۳؛ کارلو، مستری، سمپر، تور و ارمنتا^۶، ۲۰۱۰؛ ایزنبرگ، زو و کولر^۷، ۲۰۰۱؛ هافمن^۸، ۲۰۰۰). تحقیقاتی نیز عوامل هیجانی مؤثر بر رفتار جامعه‌پسند را مطالعه کرده‌اند (لیبل^۹ و همکاران، ۲۰۱۴؛ مک‌مهن^{۱۰} و همکاران، ۲۰۱۳؛ پاسیلو و همکاران، ۲۰۱۳؛ کارلو و همکاران، ۲۰۱۰؛ ایزنبرگ، اگام و دی‌گیونتا^{۱۱}، ۲۰۱۰؛ لیبل، آی^{۱۲} و کارلو، ۲۰۰۸؛ کارلو، ۲۰۰۶).

از میان عوامل شناختی تأثیرگذار در این زمینه، هوش از جمله عواملی است که اثر آن بر رفتار جامعه‌پسند بارها و در تحقیقات مختلف مورد بررسی قرار گرفته است (هان، شای، یونگ و ونگ^{۱۳}، ۲۰۱۲؛ ما و لیانگ^{۱۴}، ۱۹۹۱). نتایج تحقیقات در این رابطه متناقض بوده است. اما علاوه بر جنبه شناختی هوش، یکی دیگر از ابعاد هوش که به نظر می‌رسد بر رفتارهای جامعه‌پسند اثرگذار باشد بعد هیجانی هوش است که گرچه اثر آن بر رفتارهای مخرب و ضداجتماعی بارها بررسی شده است، تاکنون نقش آن بر رفتارهای جامعه‌پسند مورد بررسی قرار نگرفته است. از

-
- 1- Paulus
  - 2- Brooker & Poulin-Dubois
  - 3- Pettygrove, Hammond, Karahuta, Waugh, Brownell
  - 4- Farrant
  - 5- Paciello, Fida, Cerniglia, Tramontano & Cole
  - 6- Carlo, Mestre, Samper, Tur & Armenta
  - 7- Zhou & Koller
  - 8- Hoffman
  - 9- Laible
  - 10- McMahan
  - 11- Eggum & Di Giunta
  - 12- Eye
  - 13- Han, Shi, Yon & Wang
  - 14- Ma & Leung

این‌رو هدف پژوهش حاضر بررسی اثر آموزش هوش هیجانی^۱ بر رفتارهای جامعه‌پسند است. هوش هیجانی ریشه در نظریه هوش بین‌شخصی و درون‌شخصی گاردنر^۲ دارد و اولین بار توسط مایر و سالوی^۳ در سال ۱۹۹۰ وارد ادبیات هوش شد و توسط گولمن^۴ (۱۹۹۵) شهرت یافت. هوش هیجانی شکلی از هوش است که به تفاوت‌های افراد در شناخت احساسات، انگیزش و کنترل هیجان‌ها هم در زمینه فردی و هم در روابط اجتماعی اشاره دارد (پترایدز و فرانهام^۵، ۲۰۰۱). تعاریف مختلفی برای هوش هیجانی ارائه شده است. به طور کلی مدل‌های مطرح در رابطه با هوش هیجانی به دو مدل توانایی^۶ (مایر، کاراسو و سالوی^۷، ۱۹۹۹) و مدل ترکیبی^۸ (بار-اون^۹، ۱۹۹۷؛ گولمن، ۱۹۹۵) تقسیم می‌شوند.

در مدل توانایی که توسط مایر و سالوی (۱۹۹۷) مطرح شده است، تأکید بر پردازش‌های شناختی اطلاعات هیجانی است. در رویکرد ترکیبی، هوش هیجانی به صورت ترکیبی از توانایی‌های ذهنی و ویژگی‌های شخصیتی مانند خوش‌بینی، خودآگاهی، مهار احساس‌ها و برانگیختن‌ها، مقاومت، اشتیاق و خودانگیزی تعریف می‌شود که با تعریف موجود از انگیزش و شخصیت دارای همپوشی است (گولمن، ۱۹۹۸؛ بار-اون، ۲۰۰۰، بویاتزیس^{۱۰}، گلمن و ری^{۱۱}، ۲۰۰۰). بار-اون (۲۰۰۰)، به نقل از کیاروچی، فورگاس و مایر (۲۰۰۳) با اتکا به این رویکرد، هوش هیجانی را مجموعه‌ای از توانایی‌ها و مهارت‌های غیرشناختی می‌داند که بر سازگاری موفقیت‌آمیز فرد با فشارها و خواسته‌های محیط تأثیر می‌گذارد.

مایر (به نقل از اکبرزاده، ۱۳۸۳) هوش هیجانی را نوعی ظرفیت روانی برای معنابخشی و کاربرد اطلاعات هیجانی می‌داند و معتقد است که افراد دارای ظرفیت‌های متفاوتی برای هوش هیجانی هستند؛ برخی در حد متوسط و برخی دیگر بسیار توانمند هستند. از نظر وی بخشی از این ظرفیت، غریزی و بخشی دیگر حاصل تجربه و آموزش است و همین قسمت است که می‌توان از

1- Emotional Intelligence

2- Gardner

3- Mayer & Salovey

4- Goleman

5- Petrides & Furnham

6- Ability Model

7- Caruso

8- Mixed Model

9- Bar-On

10- Boyatzis

11- Rhee

طریق کوشش و تمرین آن را ارتقا داد. به همین جهت در سال‌های اخیر تحقیقات متعددی با هدف آموزش هوش هیجانی و بررسی اثرات آن در حیطه‌های مختلف انجام شده است. در این زمینه و همسو با هدف پژوهش حاضر مبنی بر بررسی اثر آموزش هوش هیجانی بر رفتارهای جامعه‌پسند، کاستیلو^۱، سالگورو^۲، فرناندز بروکال و بلورکا^۳ (۲۰۱۳) در پژوهشی به بررسی اثر مداخله هوش هیجانی بر پرخاشگری و همدلی در نوجوانان پرداختند. نتایج این مطالعه نشان داد که آموزش هوش هیجانی به کاهش پرخاشگری کلامی، فیزیکی و خشونت در نوجوانان منجر می‌شود. همسو با این یافته‌های کیمیایی، رفتار و سلطانی‌فر (۱۳۹۲) در مطالعه‌ای آزمایشی به بررسی اثر تقویت هوش هیجانی بر رفتار قلدری در نوجوانان پسر پرداختند. نتایج این مطالعه نشان داد که تقویت هوش هیجانی نوجوانان قلدر با بهبود به کارگیری هیجان، تنظیم هیجان و ارزیابی و بیان هیجان رفتار قلدری را کاهش می‌دهد. در این راستا، نتایج سایر تحقیقات نیز حاکی از ارتباط منفی هوش هیجانی با پرخاشگری، رفتارهای ضداجتماعی، قربانی‌کردن دیگران و قلدری است (کاساس، اورتگارویز و دلری^۴، ۲۰۱۵؛ رسیورسیون^۵، سالگورو و رویز آراندا^۶، ۲۰۱۴؛ گور^۷ و همکاران، ۲۰۱۴؛ اسکوکمن^۸ و همکاران، ۲۰۱۴؛ کوکینوز و کپریتسی^۹، ۲۰۱۲؛ لومس، استای، هانسن و دونی^{۱۰}، ۲۰۱۲؛ گارسیا سانکو^{۱۱}، سالگورو و فرناندز بروکال، ۲۰۱۴).

به طور کلی بر اساس نتایج تحقیقات مطرح شده و همان‌گونه که نظریه هوش هیجانی پیش‌بینی می‌کند، هوش هیجانی و توانایی درک، فهم و استفاده و مدیریت هیجان‌ها خود و دیگران دارای آثار مثبت بسیاری است و بر احتمال سازگاری اجتماعی افراد می‌افزاید (مایر، رابرتز و بارساد^{۱۱}، ۲۰۰۸). با این حال، همان‌گونه که ملاحظه می‌شود غالب تحقیقاتی که به بررسی رابطه هوش هیجانی با رفتار افراد پرداخته‌اند، بر آثار مثبت هوش هیجانی بر رفتارهای منفی و ناسازگار از جمله خشونت، پرخاشگری، قلدری و رفتار ضداجتماعی متمرکز بوده‌اند و کمتر به بررسی اثر آن بر

1- Castillo

2- Balluerka

3- Casas, Ortega-Ruiz & Del Rey

4- Resurreccion

5- Ruiz-Aranda

6- Gower

7- Schokman

8- Kokkinos & Kipritsi

9- Lomas, Stough, Hansen & Downey

10- Garcia -Suncho

11- Roberts & Barsade

رفتارهای اخلاقی پرداخته‌اند. از این‌رو، هدف پژوهش حاضر بررسی هوش هیجانی از منظر روان‌شناسی مثبت‌نگر و در ارتباط با رفتارهای جامعه‌پسند از جمله همکاری^۱، سهیم‌شدن^۲ و کمک‌کردن^۳ است. به نظر می‌رسد هوش هیجانی از آن جهت که امکان شناخت و ارزیابی هیجان‌های خود و دیگران و همچنین تنظیم هیجان‌ها را فراهم می‌آورد، در بروز رفتارهای اخلاقی از جمله رفتار جامعه‌پسند نقش داشته باشد. به همین جهت، با توجه به اهمیت آموزش در دوران کودکی و نوجوانی به ویژه در دنیای امروزی که شاهد رنگ باختن رفتارهای اخلاقی و از جمله رفتارهای جامعه‌پسند در نسل جوان هستیم، دغدغه پژوهش حاضر بررسی اثربخشی آموزش هوش هیجانی بر رفتار جامعه‌پسند دانش‌آموزان دختر مقطع ششم دبستان است. لازم به یادآوری است که در این پژوهش هوش هیجانی بر اساس رویکرد ترکیبی و مدل بار-اون (۲۰۰۰) در نظر گرفته شده است. پژوهش حاضر به دنبال بررسی فرضیه زیر می‌باشد:

آموزش هوش هیجانی بر اساس رویکرد ترکیبی و مدل بار-اون (۲۰۰۰) به افزایش رفتارهای جامعه‌پسند در دانش‌آموزان منجر می‌شود.

روش پژوهش

پژوهش حاضر شبه آزمایشی^۴ و طرح مورد استفاده از نوع پیش‌آزمون - پس‌آزمون با گروه کنترل است.

جامعه و نمونه

جامعه آماری پژوهش حاضر تمام دانش‌آموزان دختر مقطع ششم دبستان شهر شیراز بود که در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ مشغول به تحصیل بودند. شرکت‌کنندگان این پژوهش ۳۰ نفر از دانش‌آموزان دختر مقطع ششم دبستان یکی از مدارس شهر شیراز بود که به صورت تصادفی در دو گروه آزمایش (۱۵ نفر) و گروه گروه (۱۵ نفر) قرار گرفتند. تمام شرکت‌کنندگان در پیش‌آزمون پرسشنامه رفتار جامعه‌پسند را تکمیل کردند. سپس آزمودنی‌های گروه آزمایش به طور منظم به مدت ۳ هفته و طی ۶ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای در دوره آموزشی هوش هیجانی حضور یافتند. گروه گوا

1- Cooperating

2- Sharing

3- Helping

4- Quasi experimental

نیز آموزشی را که توسط کادر مدرسه در نظر گرفته شده بود، دریافت کردند. پس از انجام دوره آموزشی هر دو گروه یک‌بار دیگر پرسشنامه رفتار جامعه‌پسند را تکمیل کردند.

ابزار پژوهش

۱) **مقیاس اصلاح شده رفتار جامعه‌پسند برای کودکان:** این پرسشنامه توسط ویر و داوین^۱ (۱۹۸۱) به منظور اندازه‌گیری رفتار جامعه‌پسند در کودکان تهیه و توسط دوسچر^۲ (۱۹۸۶) اصلاح شده است. این پرسشنامه شامل ۱۵ گویه است که سه نوع رفتار جامعه‌پسند از جمله کمک‌کردن، سهم‌شدن و همکاری‌کردن را می‌سنجد. نمره‌گذاری این ابزار بر اساس مقیاس ۳ درجه‌ای لیکرت (از بیشتر اوقات تا بندرت) صورت می‌گیرد. این ابزار دارای یک نمره کل (از ۱۵ تا ۴۵) و سه نمره برای هر یک از خرده‌مقیاس‌ها (از ۵ تا ۱۵) می‌باشد. ویر و داوین (۱۹۸۱) در مطالعه‌ای، روایی این ابزار را از طریق بررسی همبستگی آن با رفتارهای واقعی کودکان در مدرسه مطلوب ارزیابی کردند ($r=0/56$) و پایایی آن را به روش بازآزمایی به فاصله سه هفته $0/91$ گزارش کردند.

علاوه بر این، دوسچر (۱۹۸۶) پایایی نسخه اصلاح شده این مقیاس را برای هر یک از خرده‌مقیاس‌های کمک‌کردن، همکاری‌کردن، سهم‌شدن و نمره کل رفتار جامعه‌پسند به ترتیب $0/71$ ، $0/56$ ، $0/46$ و $0/60$ گزارش کرده است. در پژوهش حاضر نیز ضریب پایایی این ابزار به روش آلفای کرونباخ برای هر یک از خرده‌مقیاس‌های کمک‌کردن، همکاری، سهم‌شدن و نمره کل رفتار جامعه‌پسند به ترتیب $0/42$ ، $0/57$ ، $0/65$ و $0/70$ حاصل شد. همچنین میزان همسانی درونی این مقیاس به منزله شاخص روایی، برای کمک‌کردن $0/62$ ، سهم‌شدن $0/77$ و همکاری‌کردن $0/79$ به دست آمد.

روش اجرا

همان‌گونه که بیان شد برنامه آموزش هوش هیجانی طی ۶ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای و بر اساس مدل بار-اون (۲۰۰۰) انجام شد. ملاک ورود آزمودنی‌ها در این پژوهش در نظر گرفتن جنسیت شرکت‌کنندگان (مؤنث بودن)، برخورداری از تحصیلات ششم ابتدایی و علاقمندی و رضایت جهت همکاری و مشارکت در آزمون بود. بدیهی است افراد فاقد این شرایط مورد بررسی قرار نگرفتند. در هر جلسه کودکان با یکی از حوزه‌های هوش هیجانی آشنا شدند تا مهارت لازم را در

1- Wier & Duveen

2- Doescher

آن خرده‌مقیاس به دست آورند. آموزش به صورت کاملاً عملی و با مشارکت کودکان اجرا شد. شرح مختصری از جلسات آموزش به این صورت است:

جلسه اول: آموزش مؤلفه درون‌فردی: اجرای پیش‌آزمون، آشنایی با اعضای گروه، تعریف هیجان، بیان اهمیت هیجان‌ها. در این جلسه مؤلفه درون‌فردی مدل هوش هیجانی بار-اون (۲۰۰۰) شامل درک احساسات و هیجان‌ها، پذیرش و احترام به هیجان‌ها حتی هیجان‌ها منفی مانند خشم و عصبانیت آموزش داده شد. برای این منظور از تکنیک‌های مختلفی از جمله بحث‌وگفتگو و تمرین‌های مداد کاغذی استفاده شد. جلسه دوم: آموزش مؤلفه سازگاری: در این جلسه با مرور مباحث جلسه قبل و یادآوری نکات لازم، مؤلفه سازگاری شامل تکنیک‌های کنار آمدن مؤثر با عواطف، افکار و رفتارها در موقعیت‌های مختلف و مدیریت هیجان‌ها از طریق ایفای نقش و بازی آموزش داده شد. در پایان جلسه به افراد تکلیف خانگی داده شد و از آنها خواسته شد تا هیجان‌ها مختلفی را که تجربه می‌کنند و نحوه برخورد و مقابله خود با آنها را یادداشت نمایند. جلسه سوم: آموزش مؤلفه بین‌فردی: با بررسی تکالیف خانگی و مرور بحث جلسه گذشته، در این جلسه مهارت همدلی شامل درک احساسات و هیجان‌ها دیگران و نحوه واکنش مناسب به آنها از طریق نمایش و ایفای نقش آموزش داده شد. همچنین در این جلسه ضمن تأکید بر اهمیت روابط با دیگران، چگونگی برقراری و حفظ روابط عاطفی توأم با صمیمیت و مهربانی آموزش داده شد. در پایان جلسه به افراد تکلیف خانگی داده شد و از آنها خواسته شد تا در روابط خود با تشخیص نوع هیجان‌هایی که دیگران تجربه می‌کنند، نحوه برخورد و واکنش خود را یادداشت نمایند. جلسه چهارم: آموزش مؤلفه بین‌فردی: با بررسی تکالیف خانگی و مرور مباحث جلسات گذشته در این جلسه یکی دیگر از مؤلفه‌های بین‌فردی هوش هیجانی شامل مسئولیت اجتماعی، همکاری و مفید و سازنده بودن در قالب بازی و نمایش آموزش داده شد. به عنوان تکلیف خانگی از افراد خواسته شد تا جلسه بعد تمام موقعیت‌هایی را که در آن با دیگران همکاری دارند و پیامدهای مطلوب آن را یادداشت نمایند. جلسه پنجم: آموزش کنترل استرس و خشم: با مرور جلسات قبل و بررسی تکالیف خانگی در این جلسه به طور خاص به هیجان اضطراب و خشم پرداخته شد و روش کنترل و مقابله با این هیجان‌ها منفی از طریق ارائه تکنیک‌های مختلف کنترل خشم و اضطراب مانند آب نوشیدن، نفس عمیق کشیدن و تغییر افکار آموزش داده شد. آموزش‌های نام برده از طریق بحث و گفتگو، ایفای نقش و تصور و تجسم انجام شد. در پایان این جلسه به افراد تکلیف

خانگی داده شد و از آنها خواسته شد تا نحوه مقابله خود با هیجانات منفی خشم و اضطراب را یادداشت نمایند. جلسه ششم: آموزش خوش‌بینی و نشاط: با مرور جلسات گذشته و بررسی تکلیف خانگی، توجه به جنبه‌های مثبت زندگی، شادمانی و ابراز احساسات مثبت از طریق بازی و نمایش به افراد آموزش داده شد. در پایان با جمع‌بندی از جلسات گذشته، پس‌آزمون اجرا شد. اطلاعات به دست آمده در نهایت با استفاده از روش تحلیل کواریانس مورد بررسی و آزمون قرار گرفت.

یافته‌ها

در جدول ۱ نتایج مربوط به آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) دو گروه آزمایش و کنترل در شرایط پیش‌آزمون و پس‌آزمون نشان داده شده است. همان‌گونه که در جدول ۱ مشاهده می‌شود بین میانگین نمرات پیش‌آزمون و پس‌آزمون گروه آزمایش و گروه کنترل تفاوت مشاهده می‌شود. برای مشخص شدن معنی‌داری تفاوت بین متغیرهای پژوهش از تحلیل کواریانس استفاده شد.

جدول ۱: میانگین و انحراف معیار رفتار جامعه‌پسند (کمک‌کردن، همکاری و سهم‌شدن) در دو گروه کنترل و آزمایش در پیش‌آزمون و پس‌آزمون

متغیرها	گروه	پیش‌آزمون		پس‌آزمون	
		میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
کمک‌کردن	آزمایش	۱۱/۴۰	۱/۵۹	۱۳/۲۰	۱/۱۴
	کنترل	۱۰/۴۶	۱/۸۴	۱۱	۱/۸۸
همکاری کردن	آزمایش	۱۳/۸۰	۲/۶۲	۱۳/۳۳	۱/۴۹
	کنترل	۱۳/۷۵	۱/۷۸	۱۱/۷۳	۱/۲۷
سهم‌شدن	آزمایش	۹/۰۶	۱/۹۴	۱۲/۳۳	۱/۳۹
	کنترل	۹/۴۶	۱/۷۶	۱۰	۱/۸۸
نمره کل رفتار جامعه‌پسند	آزمایش	۳۴/۲۶	۴/۶۳	۳۸/۸۶	۳/۰۶
	کنترل	۳۳/۷۳	۳/۹۷	۳۳/۰۵	۳/۵۳

قبل از انجام تحلیل کواریانس به منظور بررسی فرضیه پژوهش، از نرمال بودن داده‌ها، توسط آزمون شاپیرو-ویلک، ($P > ۰/۰۵$)، همگنی واریانس متغیرهای وابسته در گروه‌های مورد مطالعه توسط آزمون لون به عنوان پیش‌فرض‌های لازم برای استفاده از تحلیل کواریانس اطمینان حاصل

شد. نتایج به دست آمده در جدول ۲ گزارش شده است.

جدول ۲: نتایج بررسی مفروضه همگنی واریانس و همگنی شیب خط رگرسیون در متغیرهای پژوهش

همگنی واریانس‌ها				
متغیرها	درجه آزادی ۱	درجه آزادی ۲	مقدار F	سطح معنی‌داری
کمک کردن	۱	۲۸	۰/۱۷	۰/۶۷
همکاری کردن	۱	۲۸	۱/۲۵	۰/۲۷
سهیم شدن	۱	۲۸	۱/۱۰	۰/۳۰
رفتار جامعه‌پسند	۱	۲۸	۰/۰۶	۰/۸۰

با برقراری شرایط لازم، برای بررسی فرضیه پژوهش از تحلیل کواریانس استفاده شد. نتایج

این تحلیل در جدول ۳ گزارش شده است.

جدول ۳: تحلیل کواریانس برای اثر متغیر گروه بر کمک‌کردن، همکاری، سهیم شدن و نمره کل رفتار جامعه‌پسند

متغیر	منبع تغییرات	مجموع مجذورات (SS)	درجه آزادی (df)	میانگین مجذورات (MS)	نسبت (F)	سطح معنی‌داری (P)	مجذور تا
کمک کردن	گروه	۲۱/۶۷	۱	۲۱/۶۷	۱۱/۶۲	۰/۰۰۲	۰/۳۰
	پیش‌آزمون	۱۸/۰۶	۱	۱۸/۰۶	۹/۶۹	۰/۰۰۴	۰/۲۶
	خطا	۵۰/۳۳	۲۷	۱/۸۶			
همکاری کردن	گروه	۱۹/۲۰	۱	۱۹/۲۰	۱۲/۲۸	۰/۰۰۲	۰/۳۱
	پیش‌آزمون	۱۲/۰۵	۱	۱۲/۰۵	۷/۷۱	۰/۰۱	۰/۲۲
	خطا	۴۲/۲۱	۲۷	۱/۵۶			
سهیم شدن	گروه	۴۴/۰۸	۱	۴۴/۰۸	۱۶/۸۸	۰/۰۰۰۱	۰/۳۸
	پیش‌آزمون	۶/۸۱	۱	۶/۸۱	۲/۶۰	۰/۱۱	۰/۰۸
	خطا	۷۰/۵۱	۲۷	۲/۶۱			
رفتار جامعه‌پسند (نمره کل)	گروه	۲۵۸/۹۱	۱	۲۵۸/۹۱	۳۵/۶۹	۰/۰۰۰۱	۰/۵۶
	پیش‌آزمون	۱۱۰/۸۰	۱	۱۱۰/۸۰	۱۵/۲۷	۰/۰۰۱	۰/۳۶
	خطا	۱۹۵/۸۶	۲۷	۷/۲۵			

همان‌گونه که در جدول ۳ مشاهده می‌شود نتایج تحلیل کواریانس تک‌متغیری (ANCOVA) نشان می‌دهد که بین گروه‌های آزمایش و کنترل از لحاظ کمک‌کردن، همکاری، سهیم شدن و همچنین نمره کل رفتار جامعه‌پسند تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی اثر آموزش هوش هیجانی بر رفتار جامعه‌پسند بود. همان‌گونه که مطرح شد از میان طیف گسترده رفتارهای جامعه‌پسند، در این پژوهش سه رفتار همکاری کردن، سهیم شدن و کمک‌کردن بررسی شد و اثر آموزش هوش هیجانی بر این سه رفتار مورد بررسی قرار گرفت. نتایج حاکی از تفاوت معنی‌دار گروه آزمایش و گروه کنترل در رفتارهای جامعه‌پسند بود. در حقیقت هوش هیجانی بر رفتار جامعه‌پسند گروه آزمایش اثر داشته و به تقویت آن منجر شده است.

این یافته با نتایج پژوهش گوور و همکاران (۲۰۱۴)، کوکینوز و کیپریتسی (۲۰۱۲)، لومس، استای، هانسن و دونی، (۲۰۱۲)، گارسیا سانکو، سالگورو و فرناندز بروکال (۲۰۱۴) مبنی بر ارتباط منفی هوش هیجانی با پرخاشگری، رفتارهای ضداجتماعی، قربانی کردن دیگران و قلدری همسو است. همان‌گونه که ملاحظه می‌شود در تحقیقات نام برده نقش هوش هیجانی در ارتباط با رفتارهای منفی و مخرب بررسی شده است، در حالی که در پژوهش حاضر اثر هوش هیجانی بر رفتارهای جامعه‌پسند و از منظر روان‌شناسی مثبت‌نگر بررسی شده است. با توجه به نتایج تحقیقات ذکر شده و نتایج پژوهش حاضر، چنین حاصل می‌شود که مهارت‌های مطرح در هوش هیجانی از جمله درک و شناخت احساسات و هیجانات خود و دیگران، ابراز و مدیریت صحیح آنها و همدلی و مهربانی با دیگران نه تنها از رفتارهای ضداجتماعی و مخرب مانند پرخاشگری و خشونت جلوگیری می‌کند بلکه در بروز و رشد رفتارهای اخلاقی و جامعه‌پسند نیز نقش مؤثری ایفا می‌کند. این امر با پیش‌بینی نظریه هوش هیجانی مبنی بر سازگاری اجتماعی بالاتر افراد برخوردار از هوش هیجانی هماهنگ و هم‌راستا است (مایر، رابرتز و بارساد، ۲۰۰۸). در این زمینه نتایج سایر تحقیقات نیز حاکی از ارتباط مثبت هوش هیجانی با سازگاری اجتماعی، کیفیت روابط بین فردی و همچنین ارتباط منفی آن با تعاملات منفی و تعارضات بین فردی است (براکت، ریورز^۱ و سالوی، ۲۰۱۱).

^۱- Brackett & Rivers

در خصوص تأثیر آموزش هوش هیجانی بر رفتار جامعه‌پسند از جمله کمک‌کردن، همکاری‌کردن و سهیم شدن باید گفت، افرادی که آموزش هوش هیجانی را دریافت می‌کنند، ضمن اینکه برای درک و فهم هیجان‌های مختلف خود آموزش می‌بینند، در رابطه با شناخت هیجان‌های دیگران، اینکه دیگران در موقعیت‌های مختلف چه احساسی را تجربه می‌کنند و همچنین واکنش مناسب به این هیجان‌ها نیز آموزش می‌بینند (مایر و سالوی، ۱۹۹۷). این عوامل گرایش افراد به رفتارهای جامعه‌پسند را افزایش می‌دهد؛ رفتارهایی که محوریت آن دیگران و نیازهای آنان است (آیزنبرگ و همکاران، ۲۰۱۳). در این زمینه سالوی و مایر (۱۹۹۰) ابعاد هوش هیجانی از جمله ارزیابی هیجان‌های دیگران، درک صحیح افکار، باورها و مقاصد دیگران را به عنوان مؤلفه کلیدی پاسخ‌های همدلانه مطرح می‌کنند که پیش‌بینی‌کننده رفتارهای اخلاقی نیز است. به همین دلیل افراد برخوردار از مهارت‌های هوش هیجانی، هنگامی که دیگران را بی‌یاور و نیازمند کمک می‌بینند چون توانایی درک احساسات و هیجان‌های آنها و همچنین واکنش مناسب در برابر آن را دارند به یاری آنها می‌شتابند، با آنها همکاری می‌کنند و آنها را در امور و وسایل خود سهیم می‌کنند. در این زمینه نتایج تحقیقات نیز بیانگر ارتباط همدلی با رفتارهای جامعه‌پسند است (آیزنبرگ، اگام و دی‌گیونتا، ۲۰۱۰). در این راستا، کلتنر و هایدت^۱ (۱۹۹۹) مهارت‌های مطرح در هوش هیجانی از جمله شناسایی، مدیریت و استفاده مناسب از هیجان‌ها را به عنوان مؤلفه اصلی و تأثیرگذار در تعاملات اجتماعی معرفی می‌کنند. استای، ساکلوفسک و پارکر^۲ (۲۰۰۹) نیز هوش هیجانی را به عنوان مهارتی در نظر می‌گیرند که به لحاظ اجتماعی آثار و نتایج مثبت بسیاری به ارمغان می‌آورد که از جمله می‌توان به اثر آن بر رفتار اجتماعی و اخلاقی افراد اشاره کرد. از طرفی همان‌گونه که مطرح شد از نظر بار-اون (۲۰۰۰) بخشی از هوش هیجانی به عوامل میان‌فردی از جمله مسئولیت‌پذیری اجتماعی و برقراری روابط صمیمی و مهرآمیز با دیگران مربوط است. مجموع این عوامل ارتباط تنگاتنگی با گرایش به رفتارهای جامعه‌پسند دارد و آموزش آنها به کودکان به تقویت رفتار جامعه‌پسند از جمله حس همکاری، کمک‌کردن به دیگران و سهیم شدن با آنها منجر می‌شود.

در مجموع نتایج پژوهش حاضر، لزوم توجه به مهارت هوش هیجانی و اهمیت پرورش آن در کودکان را خاطر نشان می‌سازد. با توجه به هدف غایی آموزش و پرورش مبنی بر رشد و

¹- Keltner & Haidt

²- Stough, Saklofske & Parker

شکوفایی همه‌جانبه فراگیران، لازم است که علاوه بر پرورش جنبه‌های شناختی افراد به تقویت و پرورش رفتارهای اجتماعی و اخلاقی آنان نیز توجه شود. بر اساس نتایج به دست آمده از پژوهش حاضر آموزش هوش هیجانی به دانش‌آموزان از جمله مواردی است که زمینه بروز و رشد رفتارهای جامعه‌پسند را فراهم می‌آورد. نتایج پژوهش حاضر در این زمینه می‌تواند راهگشای والدین، معلمان و مشاوران در پرورش رفتار جامعه‌پسند کودکان باشد.

در پایان لازم به یادآوری است که در پژوهش حاضر به دلیل محدودیت زمانی، رفتار جامعه‌پسند کودکان تنها از طریق پرسشنامه و توسط خود کودکان سنجیده شده است، به منظور دستیابی به نتایج دقیق‌تر پیشنهاد می‌گردد که در پژوهش‌های آتی رفتار جامعه‌پسند از طریق مشاهده کودکان در موقعیت‌های واقعی و روازنه سنجیده شود. علاوه بر این، شرکت‌کنندگان این پژوهش تنها از میان دانش‌آموزان دختر انتخاب شدند، بنابراین لازم است تعمیم و تفسیر نتایج با احتیاط صورت گیرد. در این راستا پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی به بررسی اثر آموزش هیجانی بر رفتارهای جامعه‌پسند دانش‌آموزان پسر نیز پرداخته شود و نتایج حاصل از آن با نتایج پژوهش حاضر مقایسه گردد.

منابع

الف. فارسی

- اکبرزاده، نسرين. (۱۳۸۳). هوش هیجانی: دیدگاه سالوی و دیگران، تهران: نشر فارابی.
- کیاروچی، ژوزف؛ فورگاس، ژوزف؛ مایر، جان (۱۳۸۵). هوش هیجانی در زندگی روزمره، ترجمه جعفر نجفی‌زند، تهران: نشر سخن.
- کیمیایی، سید علی؛ رفتار، محمدرضا؛ سلطانی‌فرد، عاطفه (۱۳۹۰). اثربخشی برنامه تقویت هوش هیجانی بر کنترل رفتار قلدری نوجوانان، *مجله علوم رفتاری*، دوره ۵، شماره ۴، ۳۰۳-۲۹۷.

ب. انگلیسی.

- Bar-On, R (2000). Emotional and social intelligence : insights from the emotional quotient inventory. In R. Bar-On, & J. D. A. Parker (Ed.). *The handbook of emotional intelligence*, 363-388, San Francisco: Jossey-Bass.
- Bar-On, R (2000). *The emotional quotient inventory (EQ-i)* : Technical manual. Toronto, Canada : Multi-Health systems.
- Boyatzis, R. E., Goleman, D., & Rhee, K. S. (2000). Clustering competence in emotional intelligence : insight from the emotional competence inventory. In R. Bar-On, & J. D. A. Parker (Ed.), *The handbook of emotional intelligence*, 432-363, San Francisco : Jossey-Bass.
- Brackett, M. A., Rivers, S. E., & Salovey, P. (2011). Emotional intelligence: Implications for personal, social, academic, and workplace success. *Social and Personality Psychology Compass*, 5(1), 88–103.
- Brooker, I., Poulin-Dubois, D. (2013). Is parental emotional reliability predictive of toddlers' learning and helping? *Infant Behavior and Development*, 36, 403-418.
- Carlo, G. (2006). Care-based and altruistically-based morality. In M. Killen & J. G. Smetana (Eds.), *Handbook of moral development* (pp. 551–579). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Carlo, G., & Randall, B. A. (2002) The development of a measure of prosocial behaviors for late adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 31, 31–44.
- Carlo, G., Mestre, M, V., Samper, P., Tur, A., & Armenta, B., E (2010). Feelings or cognitions? Moral cognitions and emotions as longitudinal predictors of prosocial and aggressive behaviors. *Personality and Individual Differences*, 48, 872–877.
- Casas, J. A., Ortega-Ruiz, R., Del Rey, R. (2015). Bullying: The impact of teacher management and trait emotional intelligence. *British Journal of Educational Psychology*, 85, 407–423.
- Castillo, R., Salguero, J.M., Fernández-Berrocal, P., Balluerka, N. (2013). Effects of an emotional intelligence intervention on aggression and empathy among adolescents. *Journal of Adolescence*, 36, 883-892.
- Doescher, S.M. (1986) . *Impact of prosocial classroom and home learning programs on preschool children's prosocial behavior*. Unpublished doctoral thesis: Oregon

- State University.
- Eisenberg, N., & Mussen, P. H. (1989). *The roots of Prosocial Behavior in children*. New York: Cambridge University Press.
- Eisenberg, N., and Fabes, R. A. (1998). Prosocial development. In Damon W. (Series ed.) and Eisenberg, N. (Vol. ed.), *Handbook of Child Psychology, Vol. 3: Social, Emotional, and Personality Development* (5th edn.). Wiley, New York, pp. 701–778.
- Eisenberg, N., Eggum, N.D., Di Giunta, L (2010) Empathy-related responding: associations with prosocial behavior, aggression, and intergroup relations. *Soc Issues Policy Rev* 4,143–180.
- Eisenberg, N., Fabes, R. A., & Spinrad, T. L. (۲۰۰۶). Prosocial development. In N. Eisenberg (Ed.), *Social, emotional, and personality development* : Vol. ۳. (Vol.۳) *Handbook of Child Psychology* (۳th ed., Vol. ۳, pp. ۳۴۶–۳۷۸). Hoboken, NJ: Wiley.
- Eisenberg, N., Fabes, R. A., & Spinrad, T. L. (۲۰۱۳). Prosocial development. In P. D. Zelazo (Ed.), *The Oxford handbook of developmental psychology*. Self and Other, Vol. ۲. New York, NY: Oxford University Press.
- Eisenberg, N., Zhou, Q., & Koller, S. (2001). Brazilian adolescents' prosocial moral judgment and behavior: Relations to sympathy, perspective taking, gender-role orientation, and demographic characteristics. *Child Development*, 72 , 518–534.
- Farrant, B. M., Devine, T. A. J., Maybery, M. T., & Feltcher, J. (2012). Empathy, Perspective Taking and Prosocial Behaviour: The Importance of Parenting Practices. *Infant and Child Development*, 21(2), 175- 188.
- García-Sancho, E. , Salguero, J.M., Fernández-Berrocal, P. (2014). Relationship between emotional intelligence and aggression: A systematic review. *Aggression and Violent Behavior* ,19 ,584–591.
- Ciarrochi, J., Forgas, J., & Mayer, J. D. (2006). *Emotional Intelligence in Everyday Life*. Translated by Jafar Najafi zand, Tehran: Sokhan. (Persian).
- Goleman, D (1998). *Working with emotional intelligence*. New York : Bantam Books.
- Goleman, D. (1995). *Emotional Intelligence*. Bantam, New York: NY.
- Gower, A.L., Shlafer, R.J., Polan, J., McRee, A. -L., McMorris, B.J., Pettingell, S.L., et al. (2014). Brief report: Associations between adolescent girls' social-emotional intelligence and violence perpetration. *Journal of Adolescence*, 37, 67–71.
- Han, R., Shi, J., Yong, W., & Wang, W. (2012). Intelligence and Prosocial Behavior: Do Smart Children Really Act Nice? *Current Psychology*, 31, 88-101.
- Hay, D. F., & Cook, K. V. (2007). The transformation of prosocial behavior from infancy to childhood. In C. A. Brownell, & C. B. Kopp (Eds.), *Socioemotional development in the toddler years: Transitions and transformations* (pp. 100–131). New York, NY: Guilford Press.
- Hoffman, M. L. (2000). *Empathy and moral development: Implications for caring and Justice* . Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Keltner, D., & Haidt, J. (1999). Social functions of emotions at four levels of analysis. *Cognition & Emotion*, 13, 505–521.
- Kimiaee S. A., & Soltanifar A. (2012). Effect of emotional intelligence reinforcement program on controlling of teenagers bullying behavior. *Journal of Behavioral*

- Sciences*, 5, 297-303. (Persian).
- Kokkinos, C.M., & Kipritsi, E. (2012). The relationship between bullying, victimization, trait emotional intelligence, self-efficacy and empathy among preadolescents. *Social Psychology of Education*, 15, 41-58.
- Laible, D., Carlo, G., Murphy, T., Augustine, M., & Roesch, S (2014). Predicting Children's Prosocial and Co-operative Behavior from Their Temperamental Profiles: A Person-centered Approach. *Social Development*, 23, 734-752.
- Laible, D., Eye, J., & Carlo, G (2008). Dimensions of Conscience in Mid-adolescence: Links with Social Behavior, Parenting, and Temperament. *Journal of Youth and Adolescence*, 37, 875-887.
- Lemos, V. N., & Richaud de Minzi, M. C. (2014). Childhood Prosocial Behavior in the School Environment. *Positive Psychology in Latin America*, 10, 179-193.
- Lewis, M. (2002). Altruism is never self-sacrifice. *Behavioral and Brain Sciences*, 25, 268-268.
- Lomas, J., Stough, C., Hansen, K., & Downey, L. A. (2012). Brief report: Emotional intelligence, victimization and bullying in adolescents. *Journal of Adolescence*, 35, 207-211.
- Ma, H. K., & Leung, M. C. (1991). Altruistic orientation in children: construction and validation of the child altruism inventory. *International Journal of Psychology*, 26, 745-759.
- Mayer, J. D., & Salovey, P (1997). What is emotional intelligence? In P. Salovey, & D. Sluyter (Eds.), *Emotional development and emotional intelligence: Implications for educators* (pp. 3-31). New York: Basic Books.
- Mayer, J. D., Caruso, I. J., & Salovey, P. (۱۹۹۹). Emotional intelligence meets traditional standards for an intelligence. *Intelligence*, ۲۷, ۳-۱۳.
- Mayer, J. D., Roberts, R. D., & Barsade, S. G. (2008). Human abilities: Emotional intelligence. *Annual Review of Psychology*, 59, 507-536.
- McMahon, S. D., Todd, N. R., Martinez, A., Coker, C., Sheu, C., Washburn, J., & Shah, S (2013). Aggressive and prosocial behavior: Community violence, cognitive, and behavioral predictors among urban african american youth. *Am J Community Psychol*, 51, 407-421.
- Paciello, M., Fida, R., Cerniglia, L., Tramontano, C., & Cole, E. (2013). High cost helping scenario: The role of empathy, prosocial reasoning and moral disengagement on helping behavior. *Personality and Individual Differences*, 55, 3-7.
- Paulus, M. (۲۰۱۴). The emergence of prosocial behavior: Why do infants and toddlers help comfort, and share? *Child Development Perspectives*: ۱(2), 77-81.
- Petrides, K. V. & Furnham, A. (2001). Trait emotional intelligence: Psychometric investigation with reference to established trait taxonomies. *European Journal of Personality*, 15, 425-448.
- Pettygrove, D. M., Hammond, S.I., Karahuta, E. L., Waugh, E. W., & Brownell, C. A. (2013). From cleaning up to helping out: Parental socialization and children's early prosocial behavior. *Infant Behavior and Development*, 36 (4), 843-846.
- Resurreccion, D. M., Salguero, J. M., & Ruiz-Aranda, D. (2014). Emotional intelligence and psychological maladjustment in adolescence: A systematic review. *Journal of Adolescence*, 37, 461-472.
- Salovey, P., & Mayer, J.D. (1990). Emotional intelligence: Imagination, cognition, and

- personality. *Emotional intelligence: Key readings in the Mayer and Salovey model*, 185–211.
- Schokman, C., Downey, L. A., Lomas, J., Wellham, D., Wheaton, A., Simmons, N., Stough, C. (2014). Emotional intelligence, victimisation, bullying behaviours and attitudes. *Learning and Individual Differences*, 36,194–200.
- Stough, C., Saklofske, D.H., & Parker, J.D.A. (2009). *A brief analysis of 20 years of emotional intelligence*. An introduction to current advances in EI assessment and application. Springer.
- Wier, K. & Duveen, G. (1981). Further development and validation of the Prosocial Behaviour Questionnaire for use by teachers. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*,

The Effect Of Teaching Emotional Intelligence On Prosocial Behavior In Students (Helping, Cooperation And Sharing)

Samira Rahpeyma¹
Mahboubeh Fouladchang²

Abstract

Positive psychology has provided a fertile ground for the study of such ethical issues, as prosocial behavior in recent years. The aim of this study was to investigate the effect of teaching emotional intelligence on the student's prosocial behavior. Among all the prosocial behaviors, helping, cooperating and sharing were selected and studied for the effect of emotional intelligence on them. The study used a quasi-experimental pretest- posttest design with control group. Population of this study consisted of all the 6th level elementary school female students, 30 of whom were selected through random sampling and were randomly assigned to experimental (15 students) and control groups (15 students). Data was collected using children's prosocial behavior questionnaire. Emotional intelligence training was presented in six, 90-minute sections. At the end of the teaching program, posttest was administered in the two groups. Data was subjected to ANCOVA; the results showed that with the effect of the pretest being controlled, emotional intelligence training increased prosocial behaviors like helping, cooperation, and sharing. This indicates that the perception and recognition of one's and others' emotions and abilities for suitable reaction are important for moral behavior.

Keywords: Cooperating, emotional intelligence, helping, prosocial behavior, sharing

---

¹ Phd. Candidate of Educational Psychology, Shiraz University. rahpeima.s@gmail.com

² Associate Professor of Educational Psychology, Shiraz University